

Jan Švejnar: Korupce je naše Achillova pata

Autor: Lída Rakušanová

S profesorem ekonomie a bývalým prezidentským kandidátem o životě nad poměry, nezaměstnanosti, korupci a nutnosti zavést euro

Dva ze tří Čechů si myslí, že zemi hrozí státní bankrot. Jsou zbytečně skeptičtí?

Možná jsme příliš poplašili obyvatelstvo těmi všemi zprávami, které vydáváme. Naše republika je ve vážné situaci pokud jde o rozpočet a státní dluh, ale není to situace kritická ve smyslu Řecka nebo Portugalska, ba ani průměru západní Evropy. Náš dluh se, pravda, v poměru k hrubému domácímu produktu (HDP) za posledních dvacet let zdvojnásobil, nicméně jsme stále ještě pod úrovní ostatních zemí.

Co tedy doporučujete?

V horizontu dvou tří let bychom se měli snažit snížit schodek řekněme na tři procenta HDP z nynějších pěti až šesti procent. Ale nemusíme dělat zbrklé a neuvážené kroky. Měli bychom mít strategii, která lidi příliš nezraní, ale vede správným směrem. Rozhodně nám nehrozí bankrot.

A kdy by nám začal hrozit?

Kdybychom dalších pět, deset až patnáct let pokračovali a nerozvážně si půjčovali ve velké míře. Jestliže se ale poučíme z vývoje posledních patnácti let, kdy jsme měli schodky i v letech růstu, a ten schodek vyrovnáme, až začne hospodářství opět růst, tak nám krize nehrozí. Pojem státního bankrotu je momentálně přehnaný.

Ale jsme schopni se takhle poučit? Když jsme si za těch už víc než deset let zvykli žít nad poměry?

Dobrá otázka. Myslím, že se z toho poučit musíme. Musíme o tom diskutovat právě na této úrovni: ne o bankrotu, ale o tom, že musíme změnit svůj přístup. Že v situaci, kdy jsme jako nyní v recesi, je správné, že máme určitý deficit, ale musíme ho držet pod kontrolou. Ale jakmile by se znovu, řekněme, opakovaly roky jako 2002 – 2007, když naše hospodářství rostlo pět až sedm procent, tak v takové situaci bychom měli mít přebytek a z něj potom splácet dluh.

Takže nakonec zadlužení státu dopadne vždycky na peněženky lidí?

Samozřejmě, zadlužení státu je jako zadlužení rodiny. Je jen otázka, kdy budeme za dnešní spotřebu platit. Jestli nyní, nebo zítra, pozítří, za rok, za deset let. To zadlužení je vlastně mezigenerační vyrovnání.

Dovedete si představit, že příští vláda bude schopná už zemi nezadlužovat?

Doufám, že to bude dostatečně silná vláda, aby vytvořila strategii, podle níž bychom během tří let dospěli ke splnění maastrichtských kritérií a byli tudíž schopni vstoupit do eurozóny. A až nastane silná konjunktura, abychom začali umořovat státní dluh.

Proč se domníváte, že je pro nás zavedení eura tak důležité?

Jsme velmi otevřená ekonomika. Oproti Polsku i jiným zemím hodně vyvážíme, a to většinou do eurozóny. Odtud i hodně dovážíme. A když už jsme v takovém obchodním vztahu s

partnery, kteří používají euro, tak je pro nás hodně nevýhodné, když ho nemáme. Podívejme se jen dva tři roky zpátky: každý rok koruna o 25 procent zvýšila svoji hodnotu, pak ji zase snížila, pak se to opakovalo. Takové výkyvy způsobují nejistotu v podnikatelském prostředí.

Co byste řekl lidem, kteří tvrdí, že tady euro nikdo nechce?

Myslím, že je dobré si uvědomit, že většina podniků chce euro, že jsou to právě ty podniky, které vytvářejí pracovní příležitosti. Tyto podniky už většinu svých transakcí i v ČR i mezi sebou dělají v euru. Jen ty transakce, které musejí, jako například výplaty, ještě provádějí v korunách. Ale jinak podniková sféra „euroizuje“ českou ekonomiku. Když to nedělá vláda, tak to dělají podniky samy.

Podniky staví vládu před hotovou věc?

Do určité míry vládě ukazují, kterým směrem ekonomika jde, a že vláda, když se proti tomu staví, snižuje pravděpodobnost přílivu zahraničního kapitálu, protože ten se vyhýbá kurzovnímu riziku.

Pro zahraniční investory jsou ale důležité i jiné věci než jen euro: Jak hodnotíte etické podmínky zdejšího podnikání?

To je naše Achillova pata, že jsme nebyli schopni snížit míru korupce a zlepšit funkčnost právního systému. To je něco, na co se musíme zaměřit. Když se bavíte se zahraničními investory, tak zjistíte, že to je velmi tíž.

Jak si vysvětlujete, že se nejsme schopni s korupcí vypořádat aspoň tak, aby se to nezhoršovalo, když už se tady bojuje s korupcí, co pamatují?

Myslím, že se nesnažíme. Lidé ve funkcích to nevidí jako dostatečnou prioritu. Není dostatečný postih. Vidíme, že v jiných zemích, i ve střední Evropě, u některých našich sousedů, se s tím dokážou vypořádat, zatímco my jsme jedním z nejhorších příkladů.

Ale co se dá proti tomu dělat konkrétně?

V zemích, kde je korupce na nižší úrovni, je jednak jasné zákonodárství, a jednak opravdový postih. Na to se velmi dbá. V americkém systému málokterý manažer například by chtěl jít na 10 či 15 let do žaláře za to, že se dopustí korupce. Postih musí být prostě tak silný, že si ten dotyčný řekne, to mi za to nestojí, abych pro sebe nebo pro podnik něco takového riskoval.

Tedy to, že tady podezřelí korupčníci málokdy končí za mřížemi, je ten problém?

Přesně tak. Máme spoustu kauz, ale vlastně nikdy nejsou úplně dotaženy a vyšetřeny. A lidé chápou, že když není postih, tak pokud budou korupčně působit, s velkou pravděpodobností se jim nic nestane. Jde to zpátky až do dob velké privatizace, kdy se mluvilo o tunelování, místo aby se řeklo, že se kradlo. Už tehdy byl postih minimální.

Myslíte tedy, že zákony máme?

Máme, ale nemáme je nastaveny tak, aby se daly uplatňovat.

Jak to myslíte?

System je nastaven tak, že se nebere v potaz úmysl obdobným způsobem, jako v jiných zemích. Věci se pak musejí dokazovat do takové míry, že je to prakticky nemožné. Navíc to vyšetřování nedostává vysokou prioritu. A celkově se tady právní obec dostatečně neangažuje v tom, aby systém byl funkční a šlo se po podstatě věci. Kauzy pak vyšumí.

Nedávno se Jiří Paroubek zmínil, že vám nabídl křeslo ministra školství. Už je ruka v rukávě?

Ne. Je to spekulace v tom smyslu, že sociální demokracie o tom zřejmě vnitřně nějakým způsobem jednala, ale samozřejmě výsledek voleb není předurčen. A já zatím opravdu o ničem takovém neuvažuji. Nicméně je mi ctí, jestliže politické strany nebo politici mají zájem o mé názory a o mé znalosti.

Takže to necháváte otevřené?

Řekl bych spíše, že o tom neuvažuji. Čili to není otevřené.

Tento rozhovor si můžete přečíst také na www.denik.cz/svejnar